

Innoirea

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU VUIA

Anticipații

Anii se adaugă, monetă măruntă repede aliniată, spre a plini în viața unui popor o unitate vizibilă de istorie parcursă; ceace azi pare așa de distinct și ireconciliabil mâine un elev pus să silabisească într'un manual de școală va reuși să confunde și să amestece cu o desinvoltură demnă de o cauză mai bună. Dar, nici măsurată cu judecata istoricului de mâine, nu credem că epoca noastră, de relativ calm și banalitate informă, să rețină, cu sublinieri, atenția.

In adevăr, cei nouăsprezece ani adauși cu ziua de azi istoriei românești de după Alba-Iulia anului 1918, nu au o strălucire prea mare. Dimpotrivă, în multe domenii, ritmul vieții obștești nu a ținut cursa cu idealul rostogolit în real. În atâtea momente ale desvoltării ei, societatea românească de după întregire, nu a știut să se ridice în picioare spre a se afirma, spre a se dirija, spre a se vrea cu întreaga ei individualitate. De aceea, mâine, când vom socoti, probabil cu un lux de atribute în paradă răsunătoare, vremea celor două decade încheiate sub crugul libertății, luarea în seamă a roadelor va ține mai scurt timp ca înșiruirea lungă a ospățului și a discursurilor. Deși, tot ce era de spus despre idealurile de neam s'a mai spus cu fapte de arme și se va mai spune probabil în aceiași elocvență, înflorită în sânge, a vremilor.

Mai rămâne doar puțin lucru, atât de puțin, încât probabil deaceia nu-l zorim: să dăm o justificare de producție și creație vremii care înflorește pe pământul libertății, viață nouă. Sub acest raport mai cu seamă, anii parcurși pot fi uitați, șterși dintr'un veac început sub umbra anului de sânge și de chiot al Albe-Iulii.

Or, drepturile căpătate — se răscumpără — se plătesc: interdependența în care

trăesc popoarele supravegiază scadența și este imposibil, ca trăind în mijlocul atâtor nații diferite, să nu simțim întrebările, perpetuu aruncate în atenția celor cari știu să asculte cu urechea conștiinței și să simtă cu inima luminată de vrerea de mai bine.

Căci în pământurile în care veacuri de arândul au stăpânit toate apetiturile politice, noi românii cu toată îndreptățirea am rămas mai la urmă. Și dacă din atâtea stăpâniri s'a ales cenușa și legenda — noi trebuie să ne înfigem cu rădăcini de fapte și de jertfă pe aceste meleaguri: Rod întru spiritualitate, plinire de suflet și minte românească — iată ce trebuie să întâlnim la capătul care numără anii, cântărește fapta, socotește câștigul.

Dar lucrurile astea, ar trebui să ne obișnuim, căci prea le așteptăm așa, nu ne vin de-agata, nici prin inspirație, nici la noroc, nici la poruncă. Ele-s fruct de jertfă, de deoțiune, de luptă.

Semne că pricepem lucrul ăsta — se arată. De ar veni și deslegarea pentru a plini rodirea în luptă și jertfă fără de care vremea se scurge stearpă.

Cine a văzut cum, din julgere și vis, se aliază un conceput de veac nou — nu a murit înzadar.

Cine va vedea minunea rodirii acestui veac românesc, în armonia deplină a producției și creației, peste altă numărătoare, nu a trăit de prisos.

Generația de viitor — sâmbure de taine — ea poartă răspunderea acelei deslegări. Deaceia poate calcă așa de hotărât și de fanatic spre halo-ut hipnotic al viitorului, gata să se cufunde pe brâu de curcubeu în moarte, sau să urce în marș de legiune, către biruință. Vecinătate aspră, — destin unic. — Și nu de prisos.

Tiberiu Vuiu

Colindă

(din județul Aradului)

Culeasă de Emil Monția.

Sfântă dragă Duminecă.
Tot poporul cuminecă.
Toți cei răi și cu păcate,
Toți la dansa pot străbate.
Numai Iuda, deavol mare,
Nici decum intrare n'are,
Căci păcatul lui cel negru,
A întunecat și ceru.
N'are pe pământ iertare,
Și nici pic de alinare.
Banii ca să nu i-i fure,
Merse Iuda în pădure,
Să găsească un lemn, c'arginții,
Să i ascundă, bată l sfinții.
A găsit un goron mare,
Rău scobit printre crengare
Iute'n goron s'a suit,
Dar nu bine a nimerit.
Căci în scorbură-un tâlhar,
Credea, Iuda că-i jandar.
De grumaz l-a apucat,
Iuda'n jos cum a picat
Intr'o crengă s'acățat.
Ș'aș'a stat tot spânzurat,
Până ferea i-a crăpat,
Hoitu lui cel necurat
Corbii negri l'au mâncat,
Ș'a lui negru, greu păcat
Astfel crunt s'a răzbunat.
Și te, Domn bun, veselește,
Căci colinda nu mai este.

Folklorul în regiunea Crișurilor

(Poezia)

Niciodată nu vei cunoaște gândul și avântul unui popor, dacă nu vei căuta să cunoști măcar o parte din produsele lui.

Poate unii vor crede că, poporul românesc din jurul celor trei Crișuri, în parcursul celor o mie de ani de stăpânire ungurească, prin continuu contact ce l-a avut cu streinii — a împrumutat dela aceștia cuvinte cari schimonosesc dulcea și frumoasa noastră limbă. Au fost grele încercările prin cari a trecut poporul românesc de aci, a fost dureroasă soarta acestui neam „plin de simțire“, soartă ce-i holărâseră chinurilor și asupritorii lui, și au fost mari, ca boabele pe mărgăritere și fierbinți ca văpaia, lacrămile românilor ferecați în lanțurile iobăgiei.

Chiar și în clipele, când poporul românesc nu mai avea tărie de a privi furtunile în față, când lanțul durerii se încolăcia în jurul său ca un șarpe uriaș, — vărsând veninul adus pe drumurile răsăritului, — poporul românesc n'a încetat nici măcar o clipă a gândi, a și cânta necazurile, a și comunica ideile ca și obiceiurile prin grai viu — știind că ideile nu pot fi nici închise, nici asasinate.

Sufletește, poporul n'a putut fi schimbat, căci nicio dată, niciun strein, n'a putut pune stăpânire pe sufletul lui.

Sufletul i-a rămas curat, ca și graiul în care și-a cântat amarul și durerea lui copleșitoare.

Poeziile în cari poporul și cântă dorul și și plânge durerea, au fost păstrate în mijlocul lui și tănuite ca niște comori, ca niște odoare, ca mijloace de mângâiere în clipe de restrîște.

Adevărata poezie poporană erotică, nu se poate nicidecum asemăna cu versurile răzlețe, strigate de flăcăi și fetele la hore. Este o poezie plină de simțire, un vers de-o muzicalitate perfectă. Este iubirea care farmecă, iubirea sinceră și nefățarnică ce-o simte flăcăul dela țară față de aleasa inimii sale. Este dorința ce-o exp'mă poetul anonim, în cuvinte simple pline de pitoresc, pline de poezie:

„Credem mândro, vai de mine
Și mă lasă'n braț la tine
Și mă lasă'n brațul tău,
Nu-ți fac mândro nici un rău;
Și nici când nu ți-am făcut,
Doar ași vrea să te sărut.
Și ți ași da săruturi multe
Pe ochi, gură și pe frunte.
Eu cu drag te ași legăna
Ca și vântul iedera.
Te-aș culca pe pat de flori
Și de crini mirositori;
Te a-și legăna coala seara,
Ca și iarba primăvara,
Ca și iarba câmpului,
In bătaia vântului“.

În poezia citată mai sus, poetul anonim, își mărturisește iubirea ce o simte pentru aleasa inimii sale. Mărturisirea flăcăului este așa de bine motivată, așa de frumos esteriorizată, încât celind o vei înțelege toate frământările sufletului prin care a trecut acel visător poet anonim.

Poetul imbie pe draga lui, să trăiască alături de el, în mijlocul naturii, acolo pe covorul verde al ierbii, pătat de colorile florilor, unele însângerate ca focul ce-i mistue inima, altele albastre, dela care zi de zi învață cum să-și întărească credința; ar alina-o în legănări, cum alintă vântul încărcat de mi-resme, iedera...

Și dacă căutăm în mod amănunțit aceste produse proprii ale popoului românesc, vom găsi presărate preluțindeni, firimituri din sufletul geniului național. Ioan Iluna

Poezii populare

(culese de P. Popovici-Bănișteanu.)

În poiana d'ângă sat
Mă 'ntâlnii cu un găzdac
Și găzdacu' așa'mi grăia:
— Ia tinere, fata mea,
Că ți dau șase boi cu ea.
— Să 'mi dai șase și mai șase
Fata ta nu 'mi trebe 'n casă.

Dragă 'mi e fata săracă,
Că ea lucră de se 'nbracă.
Dar fata găzducului,
Dă-o 'n brânca dracului,
Că pe puii dela mână —
Dă slănină și făină.
Iar pe puii dela poale,
Dă fănină și unsoare.

Frunză verde miriori
Luați seama măi, feciori
Dacă mereși la 'nsurat —
Nu lăcomiți la iosag,
Cum am lăcomit și eu,
De m-o bătut Dumnezeu.
Că lăcomii la ogoară
Și-am adus ciurma la hoară

Lăcomii la patru boi
Și adusei ciurma la noi.

Când o văd șezând la foc,
Pare că-i un mușuic.
Când o văd în capul gol,
Fug vacile din ocol.

* *

Galșa noastră-i sat micuț —
Toată fata i cu drăguț.
Șiria-i un sat mai mare,
Nici o fată drăguț n'are.

* *

Bată l Dumnezeu de prost.
Mult mă 'ntrebă unde am fost.
Nu vede sară i ochii,
C'asa umblă junii,
Când apucă a iubi.

Mult mă mir, de cine 'ntrebă,
Unde-am fost și n'are treabă,
Că eu nu întreb pe nime,
Unde a fost, de unde vine?

(Auzite dela Pavel Răzman Galșa.)

INIMA DE AUR

(Schită)

de Marcel Olinescu.

— „Era mai mult noapte decât zi. Așa ca într'un tablou învechit de vreme și înegrit de fum, în care lauzi un peisaj olandez, spre surprinderea proprietarului, ce pretindea a fi cumpărat un veritabil „Corregio“.

— „Ori ca într'o fotografie dintr'un cotidian bucureștean, în care distingi un avion capotat la Pipera, deasupra titlului „Nicolae Titulescu“.

— „Adică un fel de cocktail: 25% zi, 25% noapte, 30% becuri electrice și 10% aburii dimineții.

— „Și restul aburii alcoolului.

— „Un pocco, ma non troppo, doar petrecusem noaptea cu Panteică, ori cu el...
— „70% sifon...
— „10% poșircă...
— „...și restul trâncăneală bragagierească.

— „Așa că confuziunea lucrurilor era datorită...
— „...unor defecte congenitale.

— „Mă bețivilor! Mă lăsați să termin ori nu?
— „Libeeer!, zbierară în falset cei trei tovarăși de plictiseală, și de complicitate criminală: uciderea timpului.

— „Mă duceam pe chei, așa n'tr'o doară. Adică nu tocmai așa. Să vedeți cum a fost. Porcul ăla de Pop, făcuse o aluzie răutăcioasă la „omul meu de altădată“. Pretindea că e o bucățică ruptă cu premiul Romei, Roger D'anteuil și publicat chiar atunci în „Illustration“. Porcărie. A văzut el culoare vreodată? Să vie la mine să l învăț, ș'apoi...
— „La subiect“, unisonizară cei trei tovarăși de paletă, de insomnie și de artă.
— „În definitiv, lua-l-ar dracu, Nu face.
— „Nuuuuu“, il incurajară cu perfidie prietenească.
— „Așa că mergeam și injuram. Pe aproape de „La cinstea Românilui“...
— „Ai intrat să te răzbuni.
— „Dragă lasă mă să continui, ce dracu!
— „Lasă-l bre! interveniră și ceilalți.
— „O mică punere la punct nu strică.
— „Mă dacă nu taci, îți citesc ultimul capitol din „Istoria plasticeii la români“.

— „Tăcem“ săriră toți trei ca mușcați de coropișniță.

— „Ei bine, mergând tot așa, pe aproape de cărciumă, așa ca în romanele lui Todică.

— „Mă“ mârâi cel vizat.

— „... am băgat de seamă că lângă mine mai merge o umbră. (Trei încrușișări de priviri ironice subliniară efectul). Mă luai repede după ea („nouă ne spui“ aprobară cele trei perechi de priviri) și când colo ce să vezi?

— „O femeee! dramatică primul.

— „... perdută... insinuă al doilea.

— „... și beată ca și tine“, o trânti al treilea.

— „Dacă...
— „... tânără și romanțioasă, Magdalena pocăită își aștepta Cristosul ei“ relua dramaticul.

— „Manon Lescaut...
— „Marguerite Gautier... vroiră și ceilalți doi să romantizeze.

— „N'ați ghicit proștilor. Era o femeie c'un copil și mergea tăcută, posomorită și misterioasă.

— „Vroia să și innee copilul...
— „O fecioară înșelată și...
— „... mamă denaturată“, comentară ca niște amatori de senzational, ceilalți doi.

— „Mă lăsa-ți-mă să povestesc, că ne-apucă ziua“ și în săsăiturile celorlalți continuă: „Ajunsesem lângă ea și nu mă simțea de loc.

— „Am ghicit! Aveai tocure de cauciuc „Palma“.

— „Iar...
— „Ssssst!
— „Și-am mers, și-am mers, ea tăcută, eu tăcut...
— „Ea înainte, tu după ea.
— „Nu dragă alături.
— „Alături și nu te vedea?
— „Alături și nu mă vedea!

Cele trei priviri intrară în funcțiune. Una se acoperi cu o pleoapă, în gestul arhicunoscut, ce exprimă mai pe înconjur vorba grobiană: „Minte“.

A doua fu acompaniată de dosul mâinei pe obrazul neras, în clasică mișcare a bărbierului. Iar a treia se mări împreună cu obrazii gata să explodeze... de răs.

— „Da mă, așa cum vă spuneam. Ș'am fi mers nu știu cât, dacă un imbecil de sergent, luându-ne drept soți legitimi, nu ar fi tușit semnificativ. Atunci se opri ca și când ar

fi căzut din lună. Bine'nțeles mi-am ridicat pălăria și am întrebat-o foarte politicos:

— „Vreți să vă sinucideți, Doamnă!

— „Extraordinar!

— „Ca la cinematograful

— „Ori ca'ntr'o nuvelă de Mircea Damian.

— „E ticluită bine!

— „Credeti, nu credeti, treaba voastră. Eu vă spun cum a fost. Dacă vreți mă ascultați, dacă nu...
— „S'auzim, s'auzim. Ei, dă-i drumul.

— „Atunci doamna misterioasă mi-a răspuns: Ce-ți pasă domnule.

— „Bine a făcut!

— „Ba imi pare foarte rău. Pentru că nu vreau să fac o baie la Ciurel la ora asta și Doamne fereste să capăt vre-o pneumonie.

— „N'ai decât să mă lași să mă'n nec.

— „Vai doamnă, o ființă așa tânără și frumoasă, declamai eu banal ca un bărbier.

— „Povești! Nici nu m'ai văzut bine.

— „Dar o simt.

— „Ei da, sunt frumoasă și tânără și vreau să mă'n nec. Dar cu ce drept vrei D-ta să mă'mpedici, de la o faptă care nu te privește pe D-ta?

— „Cu dreptul certificatului meu de botez. Suntem amândoi creștini.

— „Creștini? Și tatăl copilului ăstuia i creștin. Asta nu l-a'mpedecat să ne părăsească, lăsându-ne pe drumuri pe amândoi.

— „Doamnă și păcătoșii ca și sfinții sunt deopotrivă creștini. Dacă n'ar fi păcatul, unde ar fi facerea de bine?

— „Asta-i rasputinism.

— „I-am făcut atunci o teorie inventată ad-hoc despre satisfacția unei binefaceri și credeam că am convins-o când mă intrerupse brusc:

— „Domnule, astea's vorbe ca și cele cu care m'a ademenit Costică. Unde-i binefăcătorul ăla de care tot imi vorbești d-ta? Mutră mai tîmpită, n'am făcut, decât atunci când am aflat că m'a desmoștenit unchiu meu.

— „Ei, și pe unde ai scos cămașa?

— „N'am ezitat de cât un moment și apoi cu un gest melodramatic, ca alui Notara în Regele Lear, am strigat: Aici sunt Doamnă.

— „...și atunci contele, punând mâna pe sabie și alta pe inimă, a zis: Contesă ești salvată... făcu dramaticul.

— „Strașnic, făcu entuziastul.

— „Mă ce bou, complectă cinicul.

— „Rădeți ca niște cai de o sticlă de sifon. Ce înțelegeți voi din măreția faptelor cari innobilează sufletul și din eroismele fără surle și faufare a faptului divers, dar profund creștin“. Ș'apoi trecând brusc la un accent mai minor, în care scuza se lătea ca pe un divan turcesc.—„Ș'apoi ce eram să fac. M'am prins și trebuia să plătesc.

— „Și pe urmă.

— „Ce mai vreti? Am salvat o. Am dus-o la mine. Și nu mi a părut rău. Era o fată bună și drăguță. Ș'avea un corp! Știți voi nudul ăla dela Salonul din anul trecut, cel cu draperia albastră și cu glastră de mușcată în colțul stâng? E după ea.

— „A! frumoase forme. Splendide. Clasice.

— „Nu l-ai mai reparat tu pe ici pe colo?

— „Nu. A fost cel mai perfect și mai docil model al meu.

— „Cum a fost? Nu mai e cu tine?

— „Nu. Georgescu, știți burtosul ăla cu punga doldora, vag proprietar pe undeva și care râde ca o iapă de la o saca municipală, a cumpărat tabloul și într'o zi mi-a suflat și fata“.

— „Ei, nu mai spune? Și tu?

— „Eu, ce era să fac? Am rămas cu copilul.

Baladă

*Frunză verde de trifoi,
trec flăcării doi cu doi,
pe sub umbra de zăvoi
pe sub umbra grea, de ploii,
trec flăcării din răsboi.*

*Și se duc pe drum bătut,
și se duc pe drum de lut,
fără iarbă, fără flori,
doar cu flori negre de ciori
pe crăci de spânzurători.*

*Și se duc pe drum de piatră
nici un câine nu mi i latră,
nici o pasăre nu i chiamă,
nici o mândră, nici o mamă,
nici un glas cu ei de o seamă.*

*Și sunt singur, singurei,
și sunt singur, doar cu ei.
Frunzuliță de mohor,
n'au nici umbră la picior,
și nu sună pasul lor.*

*Frunză mică, de lăstar,
pe-unde trec, nu mai tresar
nici pietrele, frunzele,
nici iarba cu găzele,
nici apa cu stelele.*

*Și se trag, mări 'n pământ
fluerele moi de vânt,
și iarba că se pitește
în adânc, și nu mai crește,
și pădurea vestejește.*

*Frunzuliță de trifoi,
trec flăcării din răsboi,
trec flăcării doi cu doi,
și nu-s oameni ca la noi,
da sănt umbre și strigoi.*

*Și'naintea lor, în șea,
măre cine se'nălța?*

*Sta moartea, măria-sa,
nu cu flinta, cu coasa,
inelită cu noaptea.*

*Greeraș, prunc de zăvoi,
tună'n ceruri a război.
Dar nu-i tunet bun, de vară
peste fân, peste secară,
că e moartea surioară.*

*Și cum trec, mări, flăcării
pe sub crâng, pe fundul văii,
printre cruci de cimitire,
peste munți cu vârf subțire,
cântă bubnele-a pieire.*

*Floriceică de aloi,
trec voinicii doi cu doi,
nu se uită înapoi,
nu se uită înainte,
prin pădurea grea, de flinte.*

*Ci merg frânți și cu obidă,
pân dudău, pân pălămidă
și li-i drumul lung și greu,
nu mi-i vede Dumnezeu,
și'nainte nu le sta
nici luna și nici o stea.*

*Și la porți nu-i adăsta
îndurata Precista.
Frunzuliță, spin de brad,
și se duc... se duc la iad,
fără sfinți și fără îngeri,
fără viers și fără plângeri.*

*Și tot vin, și vin mereu,
nu mi-i vede Dumnezeu,
nu mi-i vede ochi de om,
nici pasăre de pe pom.
Floriceică de trifoi,
c'au ucis frate'n răsboi,
c'au ucis frate'n răsboi...*

Yvonne Rossignon

Revista politică, socială și artistică

INNOIREA

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU UUIA.

Abonamente: pe 1 an 200.— lei, — pentru
instituții 1000.— lei. Abonament de
sprijin 500.— lei.

Un exemplar lei 5.—

Redacția și administrația:

birou, Str. Brătianu 4. Et. I. Tel. 21-45

Timișoara, III. Str. Aurelianus 3.

București, Aleia Frigul 14

Cărți și Reviste

Leca Morariu: Dela Noi. Ediția V-a. Operă premiată de Academia Română. — Cernăuți, 1937.

V. Copilu-Cheatră: Cartea Moșului. — Poeme. Editura Lanuri. — Mediaș, 1937.

Septimiu Popa: Temnițele Clujului. (Din însemnările unui popă românesc). Cluj, 1937.

Coriolan Bărbat: Justiția are cuvântul, roman. Sibiu, 1937.

* *

Pământul, politic, social, literar. Călărași, An. VI Nr. 173. Director, Eugen Cialăc.

Gând Românesc, Cluj, An. V. August-Octombrie, Director: Ion Chinez. — La sumar: Zevedeiu Barbu, Radu Brateș, Al. Dima, M. Beniuc, O. Papadima, N. Caranica, I. Agăr-

biceanu, Laetiția Papu, Radu Stanca, Al. Tohăneanu, Daniel Popescu, Aurel Marin, St. Bezdechi, Iulian Popa, Ion Breazu, — Cronici, Mișcarea culturală, Cărți și Reviste. — I semnări.

Fruncea, Timișoara. An. IV Nr. 44 din 21 Noemvrie, director N. Ivan. Semnează în acest număr: Z. Arsenovici, Grigorie Bugarin, Florea Florescu, Nicolale Ivan, Mihail Lungianu, I. Profiriu Putna, Ing. Nicolae Rodna.

Făclia, Oradea, An. II No. 20-21, 25 Octomvrie, organ de afirmare națională și creștină. Director Aurel Popa.

Zărandul, Brad, 21 Noemvrie, organ independent, național din Valea Crișului Alb.

JUSTIFICĂRI „ISTORICE”

DE ION STOIA UDREA

Cartea mi-a căzut sub ochii mai întâi în vitrina unei librării micuțe în piața largă a unui târgușor nemțesc, în timp ce, așteptând șoferul să ia benzină, mă plimbam agale și singur în pustietatea provincială a orașelului adormit în amiaza incropită. Mi a reținut privirea imediat, atât prin așezarea în locul de cinste, în primul plan, cât mai ales prin înfățișarea ales îngrijită, între publicațiunile cu aspect onest și uniform ale editurii germane timișorene.

„Die Werschetzer Tat” – Ein Roman von Bauern u. Reitern von Karl von Möller. În primul moment gândul mi a zburat la întâmplările anului 1738, când răsculații valahi, purtați de disperarea desrădăcinării lor pe pământul stăpânit de nenumerate generații, au trecut sub semnele morții și părjolului o bună parte din proaspetele colonii nemțești, făcând atunci una cu pământul și Vârșețul.

O privire mai atentă în vitrină mi a lămurit însă imediat că nu despre acele întâmplări e vorba, ci despre altele, petrecute cu o jumătate de veac mai în urmă.

Fășia interioară a învelișului copertei, desfăcută, mi-a permis să citească recomandarea marginală obișnuită la toate publicațiunile editurilor germane. O reproduc aici în traducere strict controlată:

„Ultima invazie turcească în Europa. Transilvania e deja cucerită de cetele ucigăse și prădalnice, și chiar la Viena ajunge teama de o a treia asediere. Atunci îi răsare poporului german transilvănean în Banatul sudic, un purtător de steag al onoarei și al energiei germane:

Johann Iacob Heunemann, țaran și fierar, care cu alți șaptezeci de cetățeni germani apăra localitatea timp de cinci săptămâni împotriva a multe mii de turci și răsculați și prin asta frânge pentru prima dată ofensiva pustiitoare a acestora”.

M'am pomenit răsând cu hohote, singur în fața vitrinei mici, în largă piață adormită a târgului de pustă.

Așa m'a găsit șoferul și m'a privit mirat, cu oarecare licărire de grije în lumina ochilor, după ce privind în juru-mi nu a văzut nici un motiv pentru râsul meu. De curând venit la oraș de undeva de pe valea Nerei, el nu l'a cetit pe baronul Münchansen

Așa că nu i-am putut explica ce este o münchauseniadă.

În scuturarea mașinei pe lungile drumuri prăfuite ale pusteii am uitat apoi de cartea d lui Möller. Și uitată ar fi rămas, dacă întâmplarea nu mi-ar fi scos o și a doua oară înainte, pe masa bibliotecii comunale din Timișoara. De data asta nu am mai lăsat o să mi scape. Am cetit-o. Cu atât mai mult, fiindcă editura care o tipărește este Westermann din Braunschweig-Berlin-Hamburg, care nu lansează tiraj de sute, ci de multe foarte multe mii de exemplare. Cu atât mai mult, fiindcă editura o pune în seria romanelor istorice destinate propagandei pangermane.

Ca roman, ca valoare literară e, desigur, aproape inexistent. Propriu zis nici nu m'a interesat din punctul acesta de vedere. Cum mai nu m'a interesat nici ca act de falsificare a istoriei. De când am călcat pentru prima oară peste pragul Facultății de litere și până azi, când îmi sunt aproape albe tâmpile, m'am împiedecat de atâtea minciuni istorice, încât una mai mult nu prea mai mă deranjează. În definitiv ce ne privește pe noi că d-l Möller face din Heunemann un erou de proporții europene, un Leonidas al Vârșețului? Bietul Heunemann desigur că n'o să mai vie să protesteze. Și nici bătrâna Clio n'o să roșască de rușine. S'a obișnuit și ea de mult deja cu fardul.

Dealtfel istoria adevărată a acelor întâmplări e simplă și limpede, nelipsită de oarecare frumusețe chiar. În timpul războiului din 1788 armatele austriece ale lui Iosif II lea fiind nevoite să se retragă au lăsat o bună parte din Banat în mâinile oastei Turcești. Ca de obicei, cetele de prădăciuni cari formau un fel de avangardă a oastei musulmane au devastat tot ținutul până unde au putut pătrunde fără a întâlni forța armatei în fața lor. Ca să nu smulgă prada dinaintea acestor cete, comandantul armatei austriece în retragere a ordonat evacuarea ținutului și distrugerea tuturor mijloacelor de existență. Aceiaș soartă i-a fost hărăzită și Vârșețului, însă 75 de cetățeni germani și sârbi (istoria precizează: germani și sârbi!) din Vârșeț sub conducerea lui Johann Jakob Heunemann, au cerut să fie lăsați să și apere ei localitatea

S au înconjurat cu șanțuri și ori de câte ori se apropia vre o ceată de prădători ei sunau trâmbițele și făceau gălagie, ca turcii să creadă că e armată regulată în localitate. Trucul a reușit și timp de cinci săptămâni Vârșețul a scăpat de devastare. E adevărat că în zona aceia circulau mereu și unitățile de cuirasieri, cari țineau sub ochi armata turcească. Iar cetele de prădare turcești s'au ferit întotdeauna, cât au putut, de întâlniri cu armata regulată a inamicului. Dar în sfârșit aceasta nu diminuează eroismul foarte frumos al apărătorilor din Vârșeț.

Și pe întâmplările acestea unui scriitor adevărat nu i era greu să brodeze o poveste frumoasă. Desigur, fără ca să fie nevoit să falsifice în mod ordinar istoria. Fără să inventeze asedii și lupte, unde nu s'a tras nici un foc de armă măcar. Fără să-i smulgă firele din barbă marelui vizir de necazul Vârșețului. (A avut acela sârmanul destule alte necazuri.) Nu era nevoie să-i aducă nici pe răsculații valahi în fața șanțurilor aparate de Heunemann, mai ales când este știut atât de precis că acesta! răsculați nu au mai ajuns până la Vârșeț (Cei dela 1788, căci cei dela 1738 l'au făcut una cu pământul), căci cei treisute de rebeli de sub comanda lui popa Branca din Comoriște imediat după devastarea Uudritz-ului au fost surprinși și măcinați complect de cuirasierii lui Hofnungswald, iar alții nici nu au avut timp să se adune în cete, căci spânzuratorile ridicare în grabă au intrat în funcțiune dela prima bănuială. (Într'o singură zi a spânzurat căpitanul baron Capaun lângă Denta 55 de valahi, printre cari și 2 popi).

Desigur că pentru a scrie un roman frumos nu era nevoie de toate aceste falsificări grosolane a unor fapte destul de precis cunoscute. Dar înstârșit, nu am să vin eu să dau cuiva lecție, că până unde poate merge un romancier cu siluirea adevărului istoric. Dracul să-l ia, din partea mea poate să scrie că Napoleon a fugit dela Austerlitz cu două gloanțe în burtă și o baionetă'n spate eu nu am să mă supăr pentru atâta treabă. Cum nimeni nu are să se supere pentru faptul că dl. Möller din întâmplările petrecute Anno Domini la Vârșeț vrea să făurească un superb monument al bravurei și

mândriei germane de pretutindenii și din toate vremile. Orgoliul național cere acea prerogativă că poate să și făurească pedestalele chiar cu ajutorul unor falsuri, dacă acele falsuri, bine înțeles nu s'fidează orgoliul altor națiuni. Căci în momentul care pentru a te înalța pe tine și ai tăi, te apuci să defăimezi un alt neam, să-l faci ticălos, prost, leș, refractar civilizației și adunătură de hoți numai fiindcă nu a voit să cedeze alor tăi, docil ca un bou, bucata lui de pământ strămoșească, atunci cred că se schimbă situația.

Dacă această carte a d. lui Möller era un caz izolat, desigur că nu m'ași fi încumetat să scriu aceste rânduri. Un prost a aruncat o piatră în fântână, cine-i cuminte să se prefacă a nu o vedea. Dar aceasta lucrare nu e decât o expresie, mai singură și mai izolată a atitudinii generale a compatrioților noștri germani, a atitudinii lor permanente, nu de acum, ci de când s'au instalat pe acest pământ primitiv. De mai bine de un secol și jumătate istoriografia lor se străduiește să dovedească, cu o extraordinară risipă de argumente, că tot ce este în Banat bun și frumos, toată civilizația aceasta a pământului și a oamenilor, este numai creația, numai opera lor. Că atunci când au venit dânșii aci, Banatul nu era decât un mare pustiu mocirlos, ici colo locuit doar de valahi barbari, aproape nomazi, inculți și proști, trăind ca vai de ei din o leacă de agricultură preistorică de primitivă, din păstorit și la ocazie din hoție. Ei, bieții coloniști, au trebuit să sufere și să se căznească vreme lungă până ce să-i aducă o leacă pe brazdă pe acești băștinași inapoiși, cu mare greutate și prin pedepse extraordinar de severe numai reușind abia să-i civilizeze într'atât, încât să fie apti pentru o conviețuire socială! Și toate acestea dânșii le spun nu numai aci în cercul nostru strâmt de acasă, ci prin editurile mari din Germania le răspândesc peste tot globul, prezentând acest portret al nostru tuturor neamurilor lumii civilizate!

Tărănimea valahă a Banatului a rămas și până azi fără apărare în fața acestor invinuri. Nici un istoric nu s'a ridicat încă să revizuiască odată în mod serios și cu tot aparatul de dovezi necesar, istoria acelei epoci. Istoriografia românească docilă și respectuoasă a acceptat de bune, cu oarecare jenă desigur, toate acele afirmații făcute pe un ton impunător de serios. Până și cei doi istorici

bănățeni mai de seamă, G. Popoviciu și P. Drăgălina, trec, — primul acoperindu-și cu palmele obrazul de rușine, iar al doilea gânvând o umilă scuză, — pe lângă mișcările țărănești din Banatul secolului al XVIII-lea. Intr'atât a fost de inteligent și plausibil falsificată toată înfățișarea acelei epoci!

Nu putem face aci, în cadrul restrâns al acestei reviste, un curs de istorie documentară. Vom face acest lucru incurând altunde, în cadrele largi ce i se cuvin. Dar iarăși nu putem să nu reamintim și aci compatrioților noștri germani, că întreagă istoria veacului al XVIII-lea bănățan, istoria cea reală a faptelor, pentru noi stă mărturie și nu împotriva noastră.

Populația românească, pe care au găsit-o armatele de cucerire austriece în Banat, rărită într'adevăr în urma războaielor continue, dar omogenă și pretutindenii peste toată provincia prezentă, ducea o viață cu caracter patriarhal, dar nu primitiv. Făcea o agricultură destul de înaintată, la nivelul mijlociu al vremii, și suficientă pentru trebuințele sale, cultiva cereale, trifoi, cânepă, in, tutun, viță de vie și livezi de pomi, iar pe întinsele pășuni la munte ca și la șes păstoria nenumărate turme de vite, reprezentând și în raporturile de atunci o bogăție imensă. Iși avea civilizația sa, căci cunoștea toate meșteșugurile necesare, exploata pădurile și minele și avea a industrie casnică foarte înaintată, amintită cu admirație de călătorii din epoca aceea; își avea cultura sa, biserici și școli, și mai ales o artă și o literatură populară superioară cu mult mai bogată și mai frumoasă, decât a maselor apusene. Nu, austriecei nu au găsit aci o Abisinie musoliniană! Dimpotrivă ei au găsit aci un neam cuminte, docil, blând, foarte primitiv și săritor la nevoie (călătorii epocii nu mai conținesc cu laudele în privința asta, în defavorele mărturisit al coloniștilor!), un popor așezat, cu rosturile călitate în tradiția a prea multor veacuri, muncitor și apt pentru toate muncile.

Căci marile lucrări nivelări, de canalizări, disecări, de civilizare a solului și constructivism public — din pornirea și pe liniile trasate de geniul aceluia Mercy, care până la sfârșitul vieții lui nu a voit să învețe să iscălească „Graf von Mercy“ ci permanent și pretutindenii a semnat în toate documentele și oficiale și neoficiale numai „Le Comte de Mercy“, și care, ca și Eugen de

Savoia, a fost un inteligent și splendid mercenar în slujba Casei Habsburgice, nu a Austriei și mai puțin a poporului german, — zic toate acelea într'adevăr mărețe lucrări nu coloniștii le-au făcut și executat, ci în mod exclusiv munca și robotul mai întotdeauna neplătit al maselor valahe. Ei au săpat canalul și ău ridicat diguri, ei au tăiat pădurea, au scos piatra și au ars cărămida ca să înalte cetăți și orașe. E adevărat că niciodată pentru ei. Căci stăpânirea austriacă i-a scos până și din căsuțele lor, zidite din moși strămoși, în decurs de câte o zi a adunat câte-un sat și la pornit cu bruma de agoniseală ce a încăput în care, în lungă și jalnică și istovitoare caravană spre locuri cu pământul nedesțelenit încă, cu apa sălcie și atmosfera îmbibată de miasmele mocirloase. Câți au ajuns și câți au mai putut rezista să și injghiebeze un cămin nou, nimeni nu i a numărat iar în locul lor, în pământurile desțelenite de strămoșii lor, în căsuțele lor, în cuibul cald încă. a doua zi s'au instalat coloniști stăpânirii, stăpâni deplinii peste toate.

Da, au apucat valahii drumul codrilor. Căci au fost vremi, când numai codrul și pușca le a mai rămas. În două rânduri asuprirea și despozierea de tot avutul i a împins la ultima disperare: răscoala fățișă.

Ambele mișcări au fost inecate în sânge, în mult sânge. La începutul lui 1739 armata răzbuțătoare a generalului Mentulus a strivit, în luptă inegală și fără glorie, toate cetele valahe surprinse răsirate. Mii și mii de bărbați au căzut atunci, aducând cine știe pentru a câta oară prinosul de sânge al unui neam întreg pentru înfrățirea sa cu solul acesta. Nu a cunoscut îndurare acest general îngâmfat nici chiar față de moșnegi și de femei.

Iar pe unde a trecut, satele aprinse ca niște imense ruguri de jertfă i au însemnat o cale dela porta Ardealului, în larg semicerc, până la Poarta de Fier a Dunării. În dric de iarnă. Femei și copii și moșnegi umblând fără adăpost... „și grea foamete am răbdat, în păduri coaje de cer am mâncat...“ scrie cronicarul acelor vremi.

Să mai numărăm apoi spânzurătorile înălțate la 1788 pentru a nu lăsa să incolțească nici măcar gândul unei revolte?!

Toate acestea desigur pentru a liniști și civiliza „neamul de hoți“ — spune istoria.

POLEMICI

„Familia“ dela Oradea, comentând cu oarecare amplexare apariția publicației noastre, pune în discuție, puțin și pro domo, între altele două probleme cari se cer reținute. Introducând implicit un răspuns obiecțiilor ce i s'au adus, de multe ori întemeiat, revista orădeana ne previne să nu ne entuziasmăm de ori ce biografie chemată să reabiliteze și să exagereze importanța, în trecutul veac românesc depe aceste meleaguri, activitatea cutărui „fiscaroș“ sau pretins „economist“ cari de cele mai multe ori nu au fost decât niște oameni mărunți, de socoteli meschine.

Iată o recomandatie la care nu putem subscrie, deoarece exagerațiunile de oriunde ar veni poartă în însăși apartia lor osânda efemeridei, și fiindcă în mare măsură socotim răul

celălalt, al ignorării complete a unor vieți, modeste desigur în aparență, dar în fond bogate în fapte generoase, în caractere și îndemnuri.

Nu trebuie să amintim numai decât pe un Aurel C. Popoviciu, Coriolan Bre diceanu, Em. Ungureanu, Em. Gojdu și atâți alți factori de progres românesc din acest colț de țară. Am adăugi la aceștia pe câte un popă, de pela Lipova, cu numele înscris pe scoarțele unei Istorii de Petru Maior pe câte o Biblie latinească, — sau pe câte un avocat de pe Mureș proprietar a câte unei ediții originale din operele lui Kant, adnotate spre uz personal, spre a face prezentă în viața socială a românismului de eri, preocupări de suflet și minte cari cu greu se pot descrie, este adevărat, din țese-

tura de interese politice și materiale, cari au dominat nu numai pe ferocele „fiscaroș“, dar în general au fost atributul unei concepții de viață care le a venit din complexul de reguli în cari au trebuit să se încadreze. — Nu oricine poate să fie răspunzător de toate deficiențele ei și să-și creeze, peste contingențele vremii în care trăiește un fel de viață în conflict cu organizarea politică și socială.

După mult timp, chiar la noi, abia acum o formă de viață colectivă, care este de democrația, se vede discutată și mâine poate depășită de formula tinerească a jertfii și a devoțiunii totale.

Să căutăm deci a descifra din trecutul ingrat al vieții românești de pe aceste meleaguri înțelesul unor valori omenești, peste orice contingente trecătoare, și degrevate de snobism, nu socotim a fi o ocupație de repudiat.

Cât privește tineretul — a doua parte a comentatului valabil aproape în orice loc și vreme, făcut de dl. M. Samarineanu, ține de orice inițiativă de natura celei pe care o executăm aci noi mai de curând „Familia“ la Oradea, mai de mult. Exisă într'adevăr și un tineret care nu a fost eri: dornic de a socoti succese

le nemuncite și de-a ajunge prin cât mai mic efort. Dar acesta nu poate face rău prea mult: el se elimină prin propria sa incapacitate de a ține cursa cu adevăratele valori pe cari le verifică vremea și le consacră propriul lor merit.

Dacă am vrea totuși să facem ceva pentru promovarea unui tineret cu adevărat de valoare — singurul care ne interesează și care vrem să ne înțeleagă — ar fi imprecizia să primească amendamentul ce îi anexăm entuziasmului, din curata dorință de a-l vedea angajat pe o linie de rodnicie. Este adevărul spus de atâția alții: că talentul este o sarcină, care implică un îndoit efort de minte și de conștiință spre a putea fi păstrat, dezvoltat și sporit.

Sunt exigențe de disciplină, de efort, de crucificare chiar, cari sunt și rămân apanajul exclusiv al omului care, nu spre a birui și stăpâni numai decât, ci și numai spre a exista are nevoie de un climat propriu. Pe care trebuie să și l creieze prin încordare și chin, omul chemat să fie mereu la excepțional și în afara de destin.

Pentru acest tineret optăm, — singura formă de viață spre care privim cu nădejde.

Teatrul Comunal Arad. Deschiderea Stagiunii Teatrului Românesc, Teatrul Național din București va reprezenta Miercuri, 1 Decembrie 1937, ora 8³⁰ precis

Serenada din trecut

Comedie istorică în 4 acte, în versuri de Mircea Rădulescu

Direcția de scenă ION SAHIGHIAN, *Decorurile și costumele cu care se reprezintă pe scena Teatrului Național în București.* Biletele la casa teatrului. Prețul locurilor: Loja parter 320 lei, Loje etaj I. 260 lei, Loje etaj II. 170 lei, Rezervat 65 lei, Fotoliu 50 lei, Stal 30 lei, Balcon I. 40 lei, Balcon II. 25 lei, Balcon III. 17 și Galeria 10 lei. Plus taxele legale.

Aceiaș istorie care uită că din primul transport mare de coloniști administrația de aici a trebuit să spânzure patrusprezece; că Banatul de ceni de arândul a fost locul de deportație pentru condamnații de drept comun din Austria și că la Timișoara a existat un oficiu de „Schubdirector“ cu activitate foarte bogată; că există nenumărate documente de deportațiuni de bărbați și femei, mai ales femei, pentru cerșitorie, lene și depravare deportate aici, „zur Bevölkerung dieser das Banat“; că administrația timp lung a trebuit să constrângă cu forța pe coloniști să se apuce de agricultură; că, da, administrația austriacă a introdus aici agricultura rațională

modernă, însă pe coloniști aici i-a deprins cu ea și odată cu ei am învățat o și noi.

Desigur că dl. Möller și confrății săi nu știu toate acestea. Dar tocmai fiindcă nu le știu e mai bine să nu răscolească trecutul. Să nu caute justificări istorice de ce și cum au venit aci. Nimeni nu le-a cerut aceste justificări.

Și mai ales să nu turbure somnul umbrelor, demult uitate și de noi. Căci altfel prea ușor ar putea să reinvie în sufletele noastre toată jalea acelor vremi. Iar jalea strămoșilor dospește în ură în sufletul urmașilor. Ci ura e sfetnic rău...

Jon S. Udrea

D-ra Kazimiera Illakowicz

poeta poloneză și fosta secretară a mareșalului Pilsudsky, va vizita orașul Arad, în zilele de 6 și 7 Dec. a. c. Sub auspiciile Reuniunii Femeilor Române și Asociația Amicilor Franței din Arad, distinsa poetă va conferența, în limba franceză, marți, 7 Dec. ora 6 seara, în sala festivă a Liceului Molse Ni-coară din localitate, despre „Mareșalul Pilsudsky“.

Santem siguri că publicul românesc din Arad, va primi cu interes deosebit pe ambasadoarea culturii poloneze, pusă în slujba ideli generoase de pace și de apropiere între cele două popoare.

NOTE

Poetului anonim, genu aucton și inepuzabil, am găsit că e bine să consacram o pagină a publicației noastre, spre a chema astfel atenția unei vremi indiferente asupra producției de artă populară. Evident, nu suntem nici aici „mari innoitori de forme și de fond” într'un domeniu unde au lucrat cu râvnă atâția înaintași și unde atâția specialiști, înarmați cu o întreagă armatură științifică, necesară unor rezultate de laborator, pot face ispravă cu mult mai vizibilă ca noi, cari pornim doar dintr'un indemn de inimă și de conștiință. Și cu atâta însă socotim că, mai cu seamă în aceste finuturi, unde de problema nu am găsit o pusă în discuție, de aproape jumătate de veac, vom contribui la punerea în circulație a valorii permanente pe care o reprezintă folk'oru'.

Alături de manualele de estetică pe cari nu noi ne vom găsi să le disprețuim, credem că marea carte de învățături, ce ni le oferă sufletul colectiv al poporului românesc, trebuie să constituie izvorul către care să se îndrepte atenția acelor cari veșnic în căutare, nu abdică dela nădejdea de a găsi artei contemporane un corjinut și o formă valabilă.

*

O întâlnire a intrunit sub scutul unei ore nocturne, pe doi dintre fruntașii politiceii românești. Dl Iuliu Maniu și Căpitanul nădejdilor tinerești, au realizat, și măcar numai pe-o clipă, un acord.

Și până acolo multă lume i-a cuprins pentru o mai statornică alianță, în inimi: căci peste divergențele de principii, stă realitatea cu porunca aspră a reconciliațiunii pentru toți cei cari pot fi numiți „oameni de bine”, oriunde s'ar găsi încadrați pentru nevoi de or-

ganizare și disciplină. Căci peste cadre stă țara, peste oameni judecă istoria.

Cuvinte, cum este democrația bunăoară, sunt în fața astor fel de exigențe, de șarte și cari se pot răscumpăra prin vrednicia și omenia românului, care, ea este mai de prețuit, fiindcă este de esența oricărei manifestațiuni trebuincioase destinelui actual.

*

Program de „inoire” așa își anunță On. guvern un capitol din manifestul ce adresează Țării, sau mai precis, corpului ei electoral. Suntem aproape măguliți de această coincidență în expresie și intenție care întâlnește într'un paralelism de bun augur extrema nației: pe cei de sus și pe cei de jos.

Nevoia de a da vieții românești, un cuprins nou, — sub durata indestructibilă a comandamentelor sub cari se așază, cât va fi un neam, ori ce lucru pornit și închinat obștei, — se afirmă astfel cu o strălucire și o con-

sacrare din loc cu răspundere.

Mai rămâne de văzut, ce va fi această „inoire” care iată, dintru început poate fi ortografiată în două feluri, fără consecințe pentru cei cari nu urmează prescripțiunile academice, și care cu atât mai mult va putea fi caligrafiată politic după gustul fiecărui interpret. Ce i drept vremea de azi nu-l mai are pe onorabilul anilor 80 din veacul trecut. Dimpotrivă turmentatului care nu știe cu cine votează i s'a substituit azi o luciditate politică, fanatică și care cotrobăește până în instinctul nației dornice de un ritm nou de viață. Schizma politică a generației care vrea și poate un lucru altfel decât l'au făcut generații multe până aci, va modifica întrucâtva ortografia și va da o turnură caligrafică de prospecție a ceace se chiama aci la noi, într'un fel și în multe alte locuri altfel: innoire.

*

Stagiunea Teatrului Românesc Arad-Timișoara

30 Noemvrie, ora 8 jum.   Teatrul Comunal Timișoara
1 Decemvrie ora 8 jum.   Teatrul Comunal Arad

Serenada din trecut

Comedie istorică în 4 acte de *Mircea Rădulescu* cu ansamblul *Teatrului Național din București*

7 Decemvrie ora 8 jum.   Teatrul Comunal Arad

Mireasa vândută

Operă comică în 3 acte de *Smetana* cu *Opera Română din Cluj*

14 Decemvrie ora 8 jum.   Teatrul Comunal Arad

15 Decemvrie ora 8 jum.   Teatrul Comunal Timișoara

Romanțioși

Comedie în 3 acte de *Ed. Rostand* cu ansamblul *Teatrului Național din București*

20 Decemvrie ora 8 jum.   Teatrul Comunal Timișoara

21 Decemvrie ora 8 jum.   Teatrul Comunal Arad

Frații Karamazoff

Piesă în 5 acte după *F. Dostoievski* de *Jacques Copeau* și *Jean Crone*, cu ansamblul *Teatrului Regina Maria* în frunte cu *G. Vraca*, *R. Bulfinski*, *G. Stortin*, *Tantzi Cocea*. etc.

Poate să aibă dreptate cei cari cred că în artă jocul liber al forțelor hotărăște drumul: decât nici aceste forțe nu sunt rodul întâmplării, chiar dacă în efectele lor nu pot fi urmărite și dirijate. Astfel s'a văzut în țările cari lasă libertate deplină creației, de orice proveniență ar fi ea ca rasă și mentalitate: culturile vechi asimilează absorb și anulează ori ce curent eterogen. Nu dăunează.

În schimb în țările cu o cultură mai puțin dinamică și mai fragedă, formula unei libertăți în domeniul producției spirituale, nu poate fi instăpănită ca normă diriguitoare.

Astfel noi evident nu putem să ne amăgim cu lozinci generoase cât timp nu avem o cultură bine înfiptă în tradiția pământului. La noi totul este doar de făcut: muncă de generații și de vremuri îndelungate. Căci deși în ale tiparului și în lucrări de artă bisericească nu suntem lipsiți de o zestre autohtonă, în alte domenii cari cer spațiu și participățiune colectivă, mai cu seamă, suntem abia la câteva linii de început.

Sculptura, care cere decor arhitectonic și teatrul, care caută rezonanțe și verificări în colectiv, sunt absente din trecutul nostru.

De aceia îngăduințele pentru manifestațiuni streine trebuiesc restrânse — de sigur. Dar mai mult, desfundarea izvoarelor de energie spirituală românească, este o necesitate.

O linie nouă pe un frontispiciu de teatru bunăoară, face mai vie și mai prezentă nația în inima celor cari o caută, decât rigoarea care pune în gardă și incită. Suntem răscumpărați deci de răul pe care silit îl infligem unor forme de cultură ce se încapăținează să reziste pe aceste meleaguri numai în măsura în care reușim să punem în locu-i o formă românească valabilă și peremptorie în destinul ei etic și creator.

Prețul unui exemplar Lei 5.

Tipografia Diecezană Arad

